PLANUL YOUNG ȘI ROMÂNIA (I)

DE

EM. BOLD

În cei cinci ani de aplicare a planului Dawes (1924—1929), anuitățile fixate de experți au fost achitate cu regularitate de către Germania. La aceasta a contribuit, în cea mai mare măsură, ajutorul financiar acordat Reichului ca și afluxul de capitaluri străine care au invadat piața germană. Avîndu-se în vedere faptul că planul Dawes avea un caracter provizoriu, că Germania trăia mai mult din împrumuturi, că în cursul anului 1928 semnele crizei economice se făceau simțite și se puteau produce perturbații în sistemul de plăți a reparațiilor, că țările debitoare Statelor Unite ale Americii erau somate să-și achite datoriile de război fără ca americanii să fi acceptat vreo legătură între ele și reparații, că asupra reparațiilor germane ca și asupra celor orientale plana încă incertitudinea, toate acestea au constituit condiții pentru cercurile politice și financiare din statele occidentale să elaboreze un nou sistem al plăților. În acest sens, au fost inițiate discuții care au început în toamna anului 1928 și au ținut pînă în 1930, avînd drept rezultat acceptarea unui nou plan al reparațiilor cunoscut sub numele de planul Young.

La întocmirea și aplicarea noului plan s-au ivit, ca și în reuniunile trecute, discuții controversate și, în multe cazuri, ele au fost penibile. Divergențele dintre țările interesate s-au manifestat și de această dată cu intensitate iar compromisurile la care s-a ajuns ca și concesiile făcute Germaniei au netezit calea spre desființarea sigură a sistemului de reparații. În afară de aceasta, la cele două conferințe de la Haga în care s-a discutat și aprobat planul Young, atitudinea marilor puteri față de revendicările țărilor mici, printre care și România, nu s-a deosebit, în esență, de cea manifestată la Conferința păcii sau la cea a planului Dawes. Deosebirea dintre țările cu „interese generale“ și cele cu „interese limitate“ s-a menținut. Au fost încurajate, în mare măsură, țările învinse și

politica revizionistă a acestora, în dauna țărilor mici și mijlocii, susținătoare a sistemului tratatelor de pace. Totodată, țările mici au fost excluse din conducerea Bănici reglementelor internaționale creată, în locul Comisiei reparațiilor, de planul Young. În sfîrșit, s-au acceptat unele hotărîri care anulau importante garanții politice și economice din cuprinsul tratatelor de pace de la Paris.

Menționăm faptul că referirile asupra conținutului planului Young ca și asupra consecințelor aplicării lui sînt sumare, atît în literatura recentă de istorie universală contemporană [1], cît și în cea românească [2]. De asemenea, poziția țărilor mici față de planul Young și, în special, cea a României nu este cunoscută decît în linii generale. Documentația inedită din arhivele principale din București (Arhiva Ministerului de externe, Arhiva istorică centrală, cea a Ministerului de finanțe sau a Băncii naționale a R.S.R. etc), documentele și discursurile aparținînd lui Nicolae Titulescu, publicate în 1967 [3] și alte surse [4] ne-a oferit prilejul să aprofundăm unele laturi ale relațiilor internaționale determinate de noul sistem al reparațiilor și să aducem o contribuție la cunoașterea activității diplomatice românești desfășurată între anii 1928—1930. Această activitate, condusă cu abilitate de N. Titulescu, a avut în vedere nu numai obținerea unui spor de compensații materiale ci, în mod special, s-a desfășurat pentru apărarea suveranității și independenței naționale, amenințată uneori de unele puteri mari ca și de statele revizioniste.

---

[1] Gilbert Badia, *Histoire de l'Allemagne contemporaine*, 1917—1962, Tome premier, Editions Sociales, Paris, 1962; G-M. Gathorne-Hardy, *Histoire des événements internationaux de 1920 à 1939*, Traduit de l'anglais, P.U.F., Paris, 1946; Maxime Mourin, *Histoire des nations européennes*, I, *De la première à la deuxième guerre mondiale* (1918—1939), Payot, Paris, 1962; Maurice Baumont, *La faillite de la paix*, I, *De Rothondes à Stresa, 1918—1930*, 4-e édition, P.U.F., Paris, 1960; J. B. Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, Librairie Dalloz, 3-e édition, 1962; Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, Tome VII, *Les crisis du XX-e siècle*, I, *de 1914 à 1929*, Hachette, Paris, 1957; Georges Bonnet, *Le Quai d'Orsay sous trois républiques*, Librairie Arthème Fayard, Paris, 1961 etc.

[2] I. M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Edit. științifică, Buc., 1966; C. Murgescu, *Nicolae Titulescu and the question of economic relations between states*, în „Revue roumaine d'histoire", Nr. 3, 1966; I. M. Nonu, *Reglementarea datoriilor interaliate și a reparațiilor după primul război mondial și contribuția României pe acest tărîm de Nicolae Titulescu*, Asociația de drept internațional și relații internaționale, „Buletin de studii și referate", Nr. 10 (17), 1969.

[3] Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Edit. politică, Buc., 1967; Idem, *Discursuri*, Edit. științifică, Buc., 1967.

[4] G. G. Mironescu, *Cuvîntări*, Buc., 1931; Idem. *Rezolvarea problemei reparațiilor și a optanților*, în „Independența economică", Nr. 2, an. XIII, 1930; *Acordurile încheiate la Haga și semnate la Haga la 20 ianuarie 1930 și la Paris la 28 aprilie 1930*, Imprim. statului, Buc., 1930; G. M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate*, 1823—1933, Buc., 1934.

Semnele crizei reparaţiilor, intuite cu mult înainte de unii economişti [5], au început să apară încă la sfîrşitul anului 1927 şi începutul anului 1928. Criza reparaţiilor coincide cu cea de supraproducţie care, după cum se ştie, a creat cele mai mari perturbaţii în sistemul economic capitalist de-a lungul anilor 1929—1933. Faptul ca atare a îngrijorat cercurile politice şi financiare din Europa şi America care considerau că, într-o asemenea situaţie, ajutorul acordat Germaniei prin planul Dawes s-ar compromite, după cum s-ar compromite şi sistemul complicat al reparaţiilor. Diverse propuneri, fie din partea cercurilor politice germane, fie din partea celor americane sau engleze aveau drept scop o revizuire a planului Dawes şi, în general, o reducere a sumei fixată anterior la Londra.

Gustav Stresemann, ministrul de externe german, conştient de repercusiunile declanşării unei crize economice pentru ţara sa, solicita, împreună cu alţii, o revizuire substanţială a problemei reparaţiilor [6] în favoarea Germaniei. El declara ziariştilor, în noiembrie 1928, că Germania trăia din împrumuturi şi că dacă s-ar produce o criză şi americanii şi-ar retrage creditele lor pe termen scurt, „aceasta va fi falimentul“ [7] economiei germane.

La rîndul său, Gilbert Parker, comisarul general al reparaţiilor, îngrijorat de soarta capitalurilor americane plasate în Germania, s-a pronunţat în favoarea revizuirii planului Dawes. Pentru comisarul general al reparaţiilor, planul Dawes nu constituia, nici prin intenţii şi nici în fapt, un mijloc eficient şi perpetuu al problemelor financiare rămase de pe urma războiului, ci, dimpotrivă, după cum opina el, aplicarea lui a fost necesară numai pentru a restabili încrederea între învinşi şi a netezi calea spre un acord final [8]. Pentru a fi mai convingător, el declara că în scurt timp se va declanşa o criză economică ce va avea pentru Germania o gravitate atît de mare încît va pierde „tot ce a cîştigat în ultimii patru ani“ [9], prin planul Dawes. El susţinea că încă în perioada de prosperitate se putea proceda la revizuirea sumei de plată a Germaniei ca şi la ajustarea planului Dawes.

Propunerile lui au fost înfăţişate cu ocazia unor vizite pe care le-a întreprins, în aprilie-mai 1928, în Franţa, Anglia şi Italia. În capitalele acestor ţări, Gilbert Parker a încercat să demonstreze că în curînd orice transfer de sume din Germania către aliaţi va deveni imposibil dacă nu se procedează la o revizuire a sistemului de reparaţii. Propunerile lui

---

[5] John M. Keynes prevăzuse ca „probabilă“ o nouă criză a reparaţiilor nu mai tîrziu decît anul 1928—1929 (v. Etienne W e i l l - R a y n a l, *Les réparations allemandes et la France*, vol. III, Nouvelles Editions Latines, Paris, 1947, p. 402.

[6] *Ibidem*, p. 393.

[7] Gilbert B a d i a, *La fin de la République allemande*, 1929—1933, Editions Sociales, Paris, 1958, p. 11.

[8] G-M. G a t h o r n e - H a r d y, *op. cit.*, p. 262.

[9] Etienne W e i l l - R a y n a l, *op. cit.*, III, p. 401.

Gilbert Parker privind revizuirea sistemului de reparații constau în reducerea datoriei germane la cca. 50 miliarde franci francezi, din care jumătate trebuia repartizată Statelor Unite ale Americii pentru achitarea întregii sale creanțe de război asupra Europei ; cealaltă jumătate ar urma să se împartă între statele creditoare în conformitate cu cotele stabilite în ianuarie 1925 la conferința de la Paris [10].

Propunerile lui Gilbert Parker nu puteau să convingă Anglia, Franța și Italia de necesitatea revizuirii sistemului reparațiilor în acest mod. Era prea evidentă grija acestuia pentru soarta împrumuturilor americane făcute Europei și, în special, Germaniei. De asemenea, reducerea reparațiilor la jumătate nu era convenabilă cu atît mai mult cu cît ar fi creat goluri serioase în sistemele lor financiare. De aceea, guvernele din Franța, Anglia și Italia au respins, la început, propunerile expertului american. Ulterior însă, statele menționate mai sus, sub presiunea și amenințările guvernului american, au revenit asupra hotărîrii lor și au acceptat să discute din nou problema reparațiilor. Un element în plus a determinat schimbarea de atitudine. Germania, sprijinită de S.U.A., a cerut evacuarea anticipată a zonei rhenane pentru care oferea o reglementare „definitivă" a sistemului reparațiilor, adică fixarea unui plan, cu plăți pe termen lung, pe care să le onoreze cu exactitate și corectitudine [11]. Deși propunerea germană afecta unele hotărîri ale Tratatului de la Versailles în problemele teritoriale, totuși, Franța a acceptat-o, după care a urmat Anglia și Italia. Accepțiunea revizuirii sistemului reparațiilor și evacuarea anticipată a zonei rhenane mai era legată și de datoriile acestor țări față de S.U.A. Prin parlamentul francez, de pildă, nu trecuse nici o lege ca aceste datorii să fie plătite pînă nu se știa durata și vărsămintele anuităților germane după expirarea planului Dawes. Garanțiile „sigure" ale unui nou plan pe care Franța și celelalte puteri le-au primit din partea Germaniei și S.U.A. au fost, se pare, suficiente pentru a accepta modificarea sistemului reparațiilor și evacuarea, înainte de termen, a zonei rhenane [12].

La sesiunea adunării generale a Ligii Națiunilor din 16 septembrie 1928, puterile aliate au elaborat o rezoluție care prevedea adoptarea și executarea unui nou plan de reglementare „completă și definitivă" a reparațiilor, începerea negocierilor oficiale pentru evacuarea anticipată a regiunii rhenane și crearea unei comisii de constatare și conciliațiune avînd caracterul unui organism permanent de securitate [13].

---

[10] Arhiva Ministerului afacerilor Externe (în continuare A.M.A.E.), Fond 9, Convenții, G_1, VIII, vol. III, Teleg. nr. 3605/16 aprilie 1928.

[11] Pierre Renouvin, *op. cit.*, p. 261.

[12] *Ibidem*, p. 260 și 262 ; v. și J. B. Duroselle, *op. cit.*, p. 101.

[13] E. Lemonon, *La nouvelle Europe Centrale et son bilan économique*, 1919—1930, Librairie Felix Alcan, Paris, 1931, p. 13; v. și G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 774.

O lună mai tîrziu (octombrie), în cadrul unei reuniuni la Paris între R. Poincaré, primministrul francez, W. Churchill, pe atunci ministru de finanțe și Gilbert Parker s-a convenit asupra constituirii unui comitet de experți care să conceapă un plan, pe alte principii decît cel din 1924, favorabil lichidării complete și definitive a urmărilor războiului. Totodată, s-a întocmit și un proiect conținînd elementele principale ale noului plan și care a fost semnat, printre alții, și de către Hjalmar Schacht, delegatul Germaniei la reuniunea de la Paris.

La 22 octombrie 1928, W. Churchill, într-o cuvîntare ținută la Coingford, a dezvăluit conținutul convorbirilor și a arătat care va fi obiectivul noului plan al reparațiilor: „Aliații — declara el — urmăresc în prezent găsirea unui aranjament potrivit căruia Germania își va putea dirija singură finanțele sale fără control străin și fixarea, în mod definitiv, a sumei totale ce Reichul va avea de plătit". El adăuga că Anglia își va da concursul ei în acest scop [14].

La rîndul ei Franța își anunța, de asemenea, concursul față de noua reglementare a problemei reparațiilor. În afară de sarcina plății datoriilor sale în America pe care nu le putea achita în condițiile aplicării planului Dawes, pentru Franța mai existau și alte motive care o făceau favorabilă noului plan. Plățile în mărfuri efectuate de Germania în contul reparațiilor aveau dezavantajul că silea Franța să le consume în detrimentul propriei sale producții [15]. De aceea, mai ales după convorbirile de la Paris, guvernul francez era gata să sprijine noul plan preconizat care i-ar fi permis să intre cît mai grabnic în posesia sumelor datorate de Germania spre a putea, la rîndul ei, să-și achite datoriile externe. Restul sumei urma să fie folosit refacerii economice a țării [16]. Motive asemănătoare determinau și Belgia și Italia să fie în favoarea noului plan.

În ceea ce privește Germania, deși existau opinii pentru acceptarea noului plan care putea aduce evacuarea zonei rhenane sau desființarea controlului străin asupra economiei, totuși, mulți dintre cei care aveau puterea politică în această țară nu mai intenționau să mai plătească reparații. Hjalmar Schacht declara, de pildă, lui N. Petrescu-Comnen că a semnat anteproiectul întocmit la Paris „silit de împrejurări, dar cu convingerea că acest anteproiect nu va fi adoptat și executat" [17]. De asemenea, N. Petrescu-Comnen a mai avut o discuție

---

[14] A.M.A.E., Fond 9 Convenții, G_1, VIII, vol. III, Raport din 24 oct. 1928.

[15] Din cele 3939 milioane mărci aur transferate Franței în virtutea planului Dawes, 2394 milioane (60%) erau constituite din prestațiuni în natură (cărbune, produse chimice, îngrășăminte azotoase, hîrtie, coloranți, produse farmaceutice, lemn, zahăr, pastă de hîrtie etc.) (v. J. B. Duroselle, *op. cit.*, p. 102).

[16] A.M.A.E., Fond 9 Convenții, G_1, VIII, vol. III, Raport din 24 octombrie 1928.

[17] Arhiva istorică centrală (în continuare A.I.C.), Fond Casa regală, Dos. nr. 77/1932, f. 3—4.

cu fostul cancelar Luther care i-a spus că „Germania nu va plăti". Poporul german are conştiinţa că nu este vinovat de acest război — insinua Luther — el este încredinţat că, în realitate, nici nu a pierdut războiul, aşa încît va face tot ce-i cu putinţă pentru a nu plăti" [18].

Fireşte că asemenea declaraţii nu se făceau numai reprezentanţilor unor ţări mici ci ele erau, îndeobşte, cunoscute. Avîndu-se în vedere importanţa lor politică, unele ziare din Franţa (Le Petit Parisien), din Anglia (Daily Cronicle), din Belgia (L'Independence Belge) şi din Italia (Giornale d'Italia) atrăgeau atenţia ca în tratativele ce urmau să se desfăşoare, guvernele trebuiau să se menţină pe poziţiile cîştigate prin tratatele de pace şi prin planul Dawes şi să nu facă concesii noi fără o contravaloare sigură [19].

Comitetul de experţi, alcătuit cu destulă greutate din financiari aparţinînd marilor puteri — Franţa, Anglia, S.U.A., Italia, Japonia, la care se adăuga, pentru prima dată, şi Germania [20] s-a reunit în dimineaţa zilei de 9 februarie 1929 la sediul Băncii Franţei. Două zile mai tîrziu, a fost ales ca preşedinte al acestui comitet americanul Owen D. Young [21], după numele căruia a fost cunoscut noul plan al reparaţiilor.

Comitetul de experţi avea dificila sarcină de a găsi o soluţie care, respectînd interesele ţărilor creditoare ca şi pe cele ale Germaniei, să tranşeze definitiv problema reparaţiilor, dînd satisfacţie tuturor. El trebuia să permită — lucru mai greu de realizat, avînd în vedere contradicţiile internaţionale din acea vreme — crearea unei stări de spirit favorabilă unei politici de apropiere între ţări şi de consolidare a păcii [22].

Dezbaterile comitetului au durat cinci luni şi controversele dintre delegaţi au fost, uneori, destul de aprinse ca şi la întocmirea planului Dawes. În primul rînd s-a dezbătut propunerea desfiinţării organismelor aparţinînd planului Dawes şi modul cum trebuiau eşalonate plăţile. S-a ajuns, în principiu, de acord ca reparaţiile să fie achitate în două perioade mari — de 37 şi respectiv de 22 de ani — după anumite reguli şi în anumite condiţii [23]. De asemenea, s-a pus un accent deosebit pe necesitatea legăturii dintre reparaţii şi datoriile de război interaliate, legătură pe care S.U.A. nu o accepta [24]. Problema principală, însă, în jurul căreia s-au

---

[18] Ibidem, f. 4.

[19] A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. III, Raport din 24 oct. 1928.

[20] Ibidem, vol. I bis.

[21] Ibidem. Owen D. Young (1874—1962) fost general în armata americană şi expert financiar. Participase şi la întocmirea planului Dawes.

[22] Ibidem, vol. III, Raport din 24 oct. 1928.

[23] A. I. C., Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Dos. nr. 21/1928, f. 44.

[24] G. M. Gathorne-Hardy, *op. cit.*, p. 265. In cadrul discuţiilor a intervenit şi cererea Belgiei pentru acoperirea pierderilor suferite în timpul ocupaţiei de către trupele germane prin mărcile depreciate lăsate în această ţară după război (*Ibidem*, p. 264). Problema recompensării Belgiei a constituit semnarea unui acord separat între Belgia şi Germania, la 4 iunie 1929 (v. A. F. Frangulis, *Dictionnaire diplomatique*, vol. II, f.a., Paris, p. 548).

purtat cele mai multe discuţii, a fost aceea a instituţiei care trebuia să înlocuiască rolul Comisiei reparaţiilor. Bancherii americani au propus înfiinţarea unui organism internaţional — *Banca reglementelor internaţionale* (B.R.I.) pentru lichidarea reparaţiilor şi a datoriilor interaliate. Ea ar fi avut competenţa de a se ocupa de repartiţia anuităţilor germane între creditori şi de a rezolva problemele puse cu ocazia aplicării şi interpretării noului plan [25]. Justificînd crearea acestei bănci, se atingeau, în esenţă, scopurile urmărite de comitet în elaborarea planului şi anume: scoaterea problemei reparaţiilor de pe tărîmul politic şi trecerea ei pe tărîmul pur financiar. În acest sens, un comitet oficios menţiona că datorită faptului că s-a menţinut aspectul politic în dezbaterile referitoare la reparaţii, relaţiile normale de pace între Germania şi aliaţi nu erau încă în situaţia în care ar fi trebuit să fie după 11 ani de la încetarea războiului. De aceea, experţii îşi exprimau părerea că sistemului Dawes i-ar trebui substituit un sistem pur financiar, menit să scoată obligaţiile internaţionale ale Germaniei din domeniul politic, pentru a le da o formă comercială ordinară care — subliniau ei — „singură caracterizează o adevărată stare de pace“ [26].

Transformarea problemei reparaţiilor într-un sistem pur financiar nu se putea face, de fapt, fără unele hotărîri de esenţă politică. Convorbirile purtate specificau, de altfel, că prin crearea Băncii reglementelor internaţionale, Germania nu mai avea nevoie de controlul aliat, putînd singură să-şi conducă politica ei financiară prin mijloace proprii. Noul plan îi acorda libertatea să negocieze chestiunile care se raportau la reparaţii, nu cu diferite cabinete europene, ci cu instituţia financiară internaţională, înfiinţată şi administrată pe baze comerciale şi după principii de afaceri. În justificările făcute, mai ales de experţii americani, se sublinia şi faptul că banca proiectată ar fi umplut golul care se resimţea atunci în organizaţia bancară mondială, prin lipsa unei instituţii de coordonare a activităţii tuturor băncilor de emisiune. După opinia aceloraşi experţi, golul s-ar fi resimţit şi mai mult în noua situaţie care s-ar crea prin soluţionarea, în ansamblu, a chestiunii reparaţiilor şi a datoriilor interaliate [27].

Pentru a înlătura teama care s-ar fi creat, experţii ţineau să precizeze că Banca Internaţională va evita să facă concurenţă instituţiilor bancare şi comerciale existente. Însărcinarea ei de bază ar fi cooperarea, în mod intim, cu băncile de emisiune, fără a exercita o influenţă dominantă asupra lor şi fără a-şi asuma rolul de „superbancă“ [28].

---

[25] A. I. C., Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Dos. 21/1928, f. 44.
[26] Ibidem, f. 46.
[27] Arhiva Băncii Naţionale a R.S.R. (în continuare A.B.N. a R.S.R.) Fond Studii, Dos. nr. 6/1922—1935. Bulletin mensuel de la chambre de commerce franco-roumaine de Paris, 1929; v. şi A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. I, bis.
[28] A. I. C., Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Dos. nr. 21/1928, f. 47. Experţii s-au ocupat şi de organizarea băncii. Ei propuneau ca direcţiunea să fie dată pe mîna unor personalităţi cu experienţă şi notorietate financiară mon-

Cîteva observaţii pe care delegatul român la Comisia reparaţiilor, Alexandru Zeuceanu le-a făcut asupra discuţiilor comitetului de experţi cu privire la crearea Băncii reglementelor internaţionale sînt deosebit de interesante şi judicioase. El are în vedere nu numai divergenţele care s-au ivit asupra chestiunii în discuţie ci şi intenţia marilor puteri de a elimina cu totul ţările mici din organismele care trebuiau înfiinţate cu ocazia planului Young. De asemenea, el relevă teama multor delegaţi de anularea garanţiilor politice în rezolvarea problemei reparaţiilor.

Delegatul român considera just faptul că reluarea relaţiilor economice normale între state ar fi favorizate prin suprimarea discuţiilor politice referitoare la reparaţii, ultimul act care mai amintea de suferinţele popoarelor în război. Cu toate acestea Alexandru Zeuceanu căuta să atragă atenţia că tratatele de pace asigurau importante garanţii statelor aliate ; că un tratat de pace era un instrument politic şi că aplicarea şi interpretarea lui nu se putea face decît din acest punct de vedere. „Or, scria el într-un raport, aceasta ar fi imposibil în cazul cînd un institut financiar internaţional ar fi chemat să ia locul organelor astăzi competente de a interpreta şi executa tratatul". Tocmai de aceea unele rezerve au fost menţinute în rîndul delegaţilor care se pronunţau pentru păstrarea avantajelor politice decurgînd din tratate, în conţinutul noului plan al reparaţiilor [29].

Unele observaţii au fost făcute şi în legătură cu componenţa acestui organism financiar, dominat, în exclusivitate, de marile puteri imperialiste. După cum se ştie, Tratatul de la Versailles acorda Franţei, Angliei, Italiei, Japoniei şi Belgiei dreptul de vot în Comisia reparaţiilor. Celelalte state semnatare — România, Iugoslavia, Cehoslovacia, Grecia — se bucurau, toate la un loc, de un singur vot, exercitat de delegatul sîrb care putea împiedica, uneori, comisia să ia decizii contrare intereselor uneia din ele. În sistemul conceput de experţi pentru organizarea Băncii internaţionale, statele mici erau cu totul înlăturate. Cele cinci locuri din direcţie, plus funcţia de preşedinte, erau rezervate numai marilor puteri. În acest sens, statele zise „cu interese limitate" nu mai aveau nici un reprezentant în organul chemat să aplice şi să interpreteze tratatele de pace. O asemenea situaţie care nu ţinea seama de principiile echităţii şi justiţiei şi prin care se continua o politică de discriminare iniţiată de Conferinţa păcii, nu putea să nu determine îngrijorarea ţărilor mici cu drepturi legitime în obţinerea reparaţiilor de război.

Încă un aspect, în strînsă legătură cu ceea ce s-a spus mai sus şi menţionat în raportul lui A. Zeuceanu, mărea îngrijorarea ţărilor mici.

---

dială. Comitetul de direcţie, compus din 9 membri (6 aliaţi, 2 germani, un delegat al Camerei de comerţ internaţionale) trebuia să aibă ca preşedinte un american. Capitalul băncii urma să fie de 100 milioane dolari, constituit în devize ale diferitelor ţări care trebuia să participe la emisiunea acestui capital (Ibidem, f. 48).

[29] Ibidem, f. 49.

Este vorba de enorma putere financiară pe care ar fi dobîndit-o Banca reglementelor internaţionale. „Ea va fi capabilă — scria delegatul român — de a paraliza nu numai plăţile financiare ale unei anume bănci dar şi aceea a unui stat ale cărui mijloace materiale şi politice nu erau suficiente pentru a lupta cu o instituţie care reprezenta întreaga finanţă mondială“ [30].

Alex. Zeuceanu se gîndea, fireşte, la statele mici, printre care şi ţara sa. Scoţînd în evidenţă acest aspect nu se poate să nu se observe ce importanţă politică avea Banca internaţională menită să rezolve probleme „pur financiare“ şi ce presiuni putea ea exercita. Nu întîmplător, de altfel, reprezentanţii unor state mici între care figura şi România, condiţionau aderarea lor la planul Young de obţinerea unui loc în conducerea băncii.

Învingîndu-se greutăţile inerente în discutarea noilor formule de plată a reparaţiilor, comitetul de experţi a fost în măsură, în ziua de 7 iunie 1929, să supună guvernelor aliate rezultatele deliberării lui [31].

Planul cuprindea cîteva propuneri şi soluţii care-l deosebeau, în cea mai mare măsură, de cel elaborat în 1924, la Londra. În introducere, reliefîndu-se activitatea comitetului, se sublinia că acesta „pentru prima dată... a prezentat reprezentanţilor naţiunilor principale interesate ocazia de a elabora o soluţie generală a problemelor reparaţiilor care le sînt comune şi ocazia de a exercita, în comun, diverse mijloace permiţînd Germaniei să se achite de obligaţiile sale. Raportul Dawes — se spunea în continuare — nu încercase să determine cauzele situaţiei pe care dispoziţiile sale se străduiau să le remedieze. Conformîndu-ne în întregime celuilalt, noi am încercat, în acelaşi timp, să mergem mai departe şi să creăm un organism a cărui tendinţă va fi de la început orientată în sensul colaborării internaţionale. Membrii acestui organism se vor angaja să desfiinţeze întreaga atmosferă a războiului, să renunţe la animozităţi, la parţialitate şi chiar la limbajul tendenţios... şi să colaboreze spre un final comun în interesul mutual şi a bunăvoinţei reciproce“ [32]. În spiritul intenţiilor de mai sus raportul dădea soluţiile necesare desfiinţării atmosferei de război : anularea controlului semipolitic şi a restricţiilor aduse iniţiativei germane, întocmirea unui sistem de anuităţi sensibil mai mic decît cel al planului Dawes, libertatea dorită de Germania faţă de intervenţia şi controlul străin, acordarea unor garanţii suficiente pentru cazul în care s-ar ivi o situaţie critică şi care ar fi susceptibilă să compromită viaţa sa economică [33].

Se poate observa de la început că grija de căpetenie a experţilor a fost, pentru eliminarea urmărilor războiului, refacerea Germaniei căreia

30 Ibidem, f. 50.

31 André-François Poncet, *De Versailles à Potsdam*, Flamarion, Paris, 1948, p. 153.

32 A.M.A.E., Fond. 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. I, bis.

33 Ibidem.

i se făceau importante concesii. Cît de nefastă a fost această politică inițiată de marile puteri s-a văzut după puțin timp, prin venirea lui Hitler la putere.

În rezumat, noul plan, menit să soluționeze „definitiv" problema reparațiilor, conținea următoarele prevederi :

1. Datoria germană se reducea de la 132.000.000.000 mărci aur la 38.000.000.000 mărci aur [34] (113.900.000.000 Rm[35]), cu o taxă de 5%, pe bază de anuități, fără aplicarea indecelui de prosperitate [36], pe o durată de 59 de ani (1929—1988) împărțită în două etape : a) În prima etapă de 37 de ani (1929—1966) anuitățile erau destinate acoperirii datoriilor interaliate și unei părți din pagubele cauzate de război. Suma anuităților creștea de la 743 milioane mărci pe ultimele 7 luni ale anului 1929—1930, la 2.428 milioane în anul 1966 [37]. La acestea se adăuga serviciul împrumutului Dawes de 7% din 1924, cu care media anuităților se fixa la 2.050 milioane mărci [38] b) În a doua etapă de 22 de ani (1966—1988), anuitățile erau destinate să acopere numai datoriile interaliate, suma lor descrescînd de la 1.700 milioane la 897 milioane mărci [39]. Anuitățile planului Young făceau legătura directă între reparații și datorii de război, legătură pe care planul Dawes nu o realizase din cauza opoziției constante a S.U.A. În consecință, în eventualitatea reducerii datoriei către S.U.A., anuitățile noului plan se reduceau și ele proporțional [40]. Anuitățile primilor 37 de ani urmau să fie suportate, în parte, de Societatea căilor ferate germane și, în parte, de bugetul statului. Ele aveau un caracter fix și nu puteau fi amînate. Planul propunea anularea obligațiilor și înlăturarea administrației străine din direcția căilor ferate. În schimb, societatea respectivă era obligată, în cei 37 de ani, la o contribuție directă de 660.000.000 mărci anual, anuitate care sub nici un motiv nu putea fi amînată. Anuitățile pe următoarea perioadă de 22 de ani erau variabile și se puteau bucura de un moratoriu de doi ani, cu un preaviz de 90 de zile. Ele erau deci amînabile, plata lor putînd fi suspendată, dar numai pe jumătate [41].

2. Întrucît se dovedise că livrările în natură dăduseră naștere la numeroase obiecțiuni, planul prevedea stingerea lor treptată. Aceste

---

[34] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 775 ; G. G. Mironescu, *op. cit.*, p. 319.
[35] A. I. C., Fond Casa regală, Dos. nr. 42/1929, f. 33 ; v. și N. N. Iacovlev, *Istoria contemporană a S.U.A.*, Edit. politică, Buc., 1963, p. 189 ; *Deutsche Geschichte in Daten*, Veb deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin, 1967, p. 606.
[36] Etienne Weill-Raynal, *op. cit.*, III, p. 467.
[37] G. G. Mironescu, *op. cit.*, p. 319.
[38] André-François Poncet, *op. cit.*, p. 152.
[39] G. G. Mironescu, *op. cit.*, p. 319.
[40] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 775.
[41] *Acordurile încheiate la Conferința de la Haga și semnate la Haga la 20 ianuarie 1930 și la Paris la 28 aprilie 1930.* (Expunere de motive), Imprim. statului, Buc., 1930.

livrări, în valoare de 750.000.000 mărci aur, trebuiau să dispară complet în 10 ani [42].

3. Anuitățile planului Dawes rămase a fi plătite în intervalul — 1 aprilie — 1 septembrie 1929 — în valoare de 1240 milioane mărci [43] acopereau nu numai datoriile de reparații ale Germaniei dar și orice altă obligație financiară (așa numitele creanțe speciale) înserată în tratatele de pace față de aliați.

4. Planul a prevăzut, pe baza unui procentaj sensibil diferit de cel din ianuarie 1925 [44], și repartizarea sumelor reparațiilor germane, atît în prima perioadă, cît și în cea de a doua [45], așa cum se arată în tabelul de față : (în milioane mărci).

Țările	Repartizarea celor 37 anuități		Repartizarea celor 22 anuități		Total general	%	% diferență față de ianuarie 1925
	Total	%	Total	%			
Franța	42233,8	53,1	17279,2	50,1	59513,0	52,2	54,4
Anglia	15495,5	19,4	5662,4	16,4	21157,9	18,5	23,0
Italia	9060,5	11,2	7888,3	22,9	16948,8	14,8	10,0
Belgia	4553,7	5,7	1165,6	3,3	5719,3	5,0	4,5
România	906,1	1,1	923,4	2,6	1829,5	1,6	1,1
Iugoslavia	3345,0	4,2	497,9	1,4	2843,9	3,3	5,0
Grecia	284,7	0,3	212,4	0,6	498,1	0,4	0,4
Portugalia	518,3	0,6	180,4	0,5	692,7	0,6	0,7
Japonia	511,0	0,6	—	—	511,0	0,4	0,7
Polonia	19,4	0,02	—	—	19,4	0,01	—
S. U. A.	2557,7	3,2	612,0	1,7	3169,7	2,7	—
Total	79485,7		34426,3		113908,3		

5. Se desființa postul de agent general al plăților și Comisia reparațiilor. Totodată, înceta controlul exercitat de aliați asupra economiei germane. Operațiile de plată urmau să se efectueze prin intermediul

[42] A.M.A.E., Fond 9 Convenții, G_1, VIII, vol. II, 1929.

[43] După cum se știe, planul Dawes rămînea în vigoare pînă la 1 septembrie 1929. Din sumele încasate de la 1 aprilie la 1 septembrie 1929, o parte urma să se plătească serviciului Dawes de 7%, iar o parte se repartiza între creditori, pînă la 30 martie 1930, fără să se țină seama de cotele stabilite la Paris în ianuarie 1925, în felul următor (în milioane mărci) : Franța 338,1, Anglia 336,6, Italia 107,8, Belgia 23,4, România 8,8, Iugoslavia 5,9, Grecia 5,3, Portugalia 7,2. In total 863,1 (*Ibidem*, vol. II, Raport din 13 aprilie 1929 ; v .și A.I.C., Fond Casa regală, Dos. nr. 42/1929, f. 67).

[44] Harold S. Moulton and Leo Paslovsky, *War debts and world prosperity*, The Brooking Institutions, Washington, 1932, p. 197.

[45] A.I.C., Fond Casa regală, Dos, nr. 42/1929, f. 33.

Băncii reglementelor internaţionale, înfiinţată prin concursul principalelor bănci de emisiune şi avînd un capital de 400.000.000 mărci (100.000.000 dolari) [46]. Banca avea sarcina să încaseze plăţile reparaţiilor şi să le remită creditorilor, să faciliteze transferurile, să finanţeze reparaţiile în natură, să servească de intermediar pentru mobilizarea eventuală a anuităţilor germane şi, în sfîrşit, să efectueze plăţile datoriilor interaliate către S.U.A.

6. Planul sublinia faptul că el constituie un tot indivizibil, că nu putea suferi nici o modificare şi că experţii nu-şi luau nici o răspundere de consecinţele care ar putea rezulta, acceptînd unele modificări sau înlăturînd altele cuprinse în el [47].

Textul planului Young, publicat în numeroase ziare, a creat, după cum era firesc, anumite reacţii în cercurile politice aparţinînd statelor interesate în problema reparaţiilor.

În Germania, după cum menţionează istoricul francez Gilbert Badia, membrii Partidului comunist denunţau aservirea generaţiilor viitoare prin prevederile planului Young, prevederi care ilustrau metodele capitaliste de exploatare.

Cum o parte din sumele care trebuiau achitate aliaţilor urmau să fie realizate din impozitele asupra contribuabililor, Partidul Comunist German arăta strînsa legătură dintre creşterea impozitelor, apăsătoare pentru marea majoritate a populaţiei, şi reparaţii. Pe de altă parte, elementele de extremă dreaptă, fără a face legătura între interesele capitaliste străine şi cele germane de exploatare, au folosit momentul mai mult pentru a acţiona împotriva republicii şi democraţiei [48]. Într-o informaţie provenind de la Legaţia română din Berlin se arăta că unii membri marcanţi ai politicii germane declarau public că Germania nu se gîndea să execute planul Young în întregime [49].

În Anglia, unele cercuri politice îşi arătau nemulţumirea faţă de plan deoarece el leza, într-o măsură însemnată, interesele financiare ale acestei ţări. Criticile aduse se refereau la rezultatele lui concrete pentru Anglia, rezultate care scoteau în evidenţă că suma atribuită ei era mult redusă faţă de cota de la Spa sau cea stabilită la Paris în ianuarie 1925 (de la 23% la 18,5%). Pe baza calculelor făcute, Anglia trebuia să primească cu 2 milioane 400 de mii lire sterline mai puţin în perioada de 37 de ani faţă de ce ar fi putut primi în condiţiile continuării planului Dawes. De asemenea, noul plan nu prevedea Angliei garanţii pentru acoperirea sumei de 200 milioane lire sterline pe care deja o plătise Statelor

[46] A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. II, 1929.

[47] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 777.

[48] Hilferding declara că „lupta contra Versailles-ului este, de asemenea, o luptă contra republicii şi democraţiei". (v. Gilbert Badia, *La fin*... p. 29).

[49] Un membru al partidului centrului declara textual: „Toate partidele de guvernămînt sînt de acord să nu execute acest plan decît minimum 10 ani". (A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. II, Teleg. nr. 46364/25 iulie 1929).

Unite ale Americii în contul datoriei de război fără ca ea să fi obținut vreo plată de la foștii ei aliați și debitori în același timp. Se mai critica faptul că în corelația reparații-datorii interaliate Anglia era dezavantajată în sensul că, dacă Germania nu plătea Franței anuitatea prevăzută, Franța va înceta, ipso facto, plata sa față de Marea Britanie [50].

Referindu-se la situația care se crea Angliei prin planul Young, atît Snowden cît și Churchill declarau că țara lor are cel mai mult de suferit, că propunerile comitetului de experți contraveneau prevederilor de la Spa și erau în contradicție cu articolul 235 al Tratatului de la Versailles [51]. Se mai specifica de către cei doi politicieni amintiți că Anglia, prin aplicarea planului Young, pierdea anual 48 milioane mărci în timp ce Franța cîștiga, peste prevederile de la Versailles, 107 milioane mărci anual, Italia peste 60 de milioane iar Belgia 122 milioane [52]. Pentru toate aceste motive, David Lloyd George propunea parlamentului englez refuzarea acceptării planului Young [53].

Așa cum s-a afirmat mai sus, Franța, deși obligată să-și retragă trupele de ocupație de pe o parte a teritoriului german, era de acord să susțină noul plan. Ea obținea o sumă mai mare decît cea prevăzută anterior ceea ce i-ar fi permis, în mare măsură, să-și regăsească prosperitatea economică afectată de criză. În plus, legătura care se făcea între reparații și datorii interaliate o scutea de grija pe care o avea de a plăti aceste datorii fără a primi despăgubiri [54].

Guvernul american care refuza, în continuare, să recunoască vreo legătură între reparații și datoriile de război, a jucat un rol însemnat, prin Owen Young și Gilbert Parker, la soluționarea și chiar la colectarea

---

[50] Ibidem, vol. I, bis, Teleg. nr. 1664/A-12, 29 iulie 1929.

[51] Ibidem.

[52] În art. 235 se consemna: „Pentru a permite puterilor aliate și asociate de a întreprinde, de pe acum, restaurarea vieții lor industriale și economice, în așteptarea fixării definitive a totalității reclamațiunilor lor, Germania va plăti, în cursul anilor 1919 și 1920 și a celor dintîi patru luni ale anului 1921, în atîtea vărsăminte și după anumite modalități (în aur, în mărfuri, în vase, în valori sau în alt mod) pe care Comisiunea de reparațiuni le va putea fixa, echivalentul de 20.000.000.000 (douăzeci miliarde) mărci aur, în contul creanțelor de mai sus; din această sumă vor fi, mai întîi, plătite cheltuielile armatei de ocupație după armistițiul din 11 noiembrie 1918 și vor fi plătite cu aprobarea ziselor guverne ,de asemenea, prin reducerea din acea sumă, acele cantități de produse alimentare și de materii prime, pe care guvernele principalelor puteri aliate și asociate le vor socoti necesare pentru a permite Germaniei să facă față obligațiunii sale de a desdăuna. Soldul se va deduce din sumele datorate de Germania drept reparațiuni"... (v. *Tractat de pace între Puterile aliate și asociate și Germania și Protocol. Semnate la Versailles la 28 iunie 1919*, Imprim. statului, Buc., 1920, p. 54—55).

[53] Laptew, ministrul român la Londra, care informa guvernul asupra dezbaterilor parlamentului englez, scria că i se părea curioasă declarația lui D. L. George, cu atît mai mult cu cît, doi dintre englezii care făceau parte din comitetul de experți ai planului Young erau membri ai partidului liberal, condus chiar de Lloyd George (A.M.A.E., Fond 9 Convenții, VIII, vol. I, bis, Teleg. nr. 1664/A-12, 29 iulie 1929).

[54] Georges Bonnet, *op. cit.*, p. 101.

reparaţiilor [55]. Înfiinţarea Băncii reglementelor internaţionale, la propunerea experţilor americani, putea aduce S.U.A. mari satisfacţii privind dominaţia sa financiară şi, totodată, garanţii pentru recuperarea sumelor avansate Europei, în timpul războiului. În plus, deşi pînă atunci renunţase la reparaţii, planul Young rezerva S.U.A. un procent de 3,2% [56].

Observaţii critice mai aspre au fost aduse de ţările mici interesate în reparaţii, în special cele situate în centrul şi sud-estul Europei. Pe lîngă faptul că anuităţile germane repartizate acestor ţări erau mai mici în prima perioadă de 37 de ani, cînd nevoile lor economice erau însemnate, planul Young nu a avut în vedere şi rezolvarea sistemului de reparaţii orientale.

Multitudinea criticilor şi nemulţumirilor, manifestate în diferite ţări sau cercuri politice, anunţau, încă înainte de acceptarea planului Young, discuţii lungi şi controversate. Nu întîmplător, de altfel, conţinutul planului a trebuit dezbătut în două conferinţe în capitala Olandei, Haga. La aceste conferinţe a trebuit să se ţină seama nu numai de interesele ţărilor mari în reparaţiile germane, ci şi de interesele ţărilor mici care năzuiau într-o rezolvare echitabilă a întregii probleme a reparaţiilor.

După cinci luni de dezbateri, comitetul de experţi a înmînat Comisiei reparaţiilor şi guvernelor interesate propunerile lui cuprinse în planul Young, plan ce trebuia aprobat şi aplicat [57]. Discuţiile în jurul raportului respectiv au început la 6 august 1929, la *conferinţa de la Haga*.

În atenţia participanţilor la conferinţă [58] au stat două probleme principale. Prima, de ordin politic, avea în vedere evacuarea anticipată a zonei rhenane şi a doua, de ordin financiar, dar cu repercusiuni politice, era legată de acceptarea planului Young prin care reparaţiile germane trebuiau reglementate definitiv [59].

Ultima problemă şi cea mai importantă — reparaţiile germane şi repartiţia lor — în strînsă legătură cu prima, de altfel, a suscitat, după cum era de aşteptat, discuţii violente şi a relevat opinii şi scopuri diferite. În general, animozităţile dintre delegaţi proveneau, fie din interpretarea textului planului, fie, mai ales, din faptul că unele ţări erau avantajate iar altele — declaraţiile anterioare au arătat acest lucru —

---

[55] A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. II, Teleg. nr. 3278/P. 3, 2 iunie 1929.

[56] H. S. Moulton and L. Paslovky, *op. cit.*, p. 197.

[57] Etienne Weill-Raynal, *op. cit., III*, p. 489.

[58] Participanţii la conferinţă erau persoane marcante ale vieţii politice şi financiare din ţările importante: Snowden, H. Henderson, W. Graham (Anglia); A. Briand, Chéron, Moreau, Ph. Berthelot, Massigli (Franţa); P. Hymans, Houtard, Franqui (Belgia); Grandi, Pirelli (Italia); Curtius, von Guerard (Germania) (A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. I, bis ,Teleg. nr. 1868/A-12 din 1 august 1929; v. şi G. Bonnet, *op. cit.*, p. 103).

[59] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 786.

erau dezavantajate în comparaţie cu perioada de aplicare a planului Dawes. Din informaţiile trimise de delegaţia română la conferinţa de la Haga ministerului de externe din Bucureşti, reieşea că, în funcţie de poziţia faţă de planul Young, ţările s-au împărţit în patru categorii. În prima categorie intrau Franţa, Belgia, Italia şi Japonia, ţări care acceptau planul fără rezerve şi nu admiteau nici o modificare a textului acestuia. A doua categorie grupa Grecia, Portugalia, România, Polonia şi Iugoslavia [60] care condiţionau aderarea la planul Young de unele compensaţii şi ajustări, în conformitate cu formula lui Nicolae Titulescu, acceptată de conferinţă : „compensaţiuni în interiorul planului sau în afara lui". Formula avea în vedere nu numai cota fiecărei ţări din reparaţiile germane, ci şi cunoaşterea şi rezolvarea reparaţiilor orientale care, după cum s-a mai arătat, n-au intrat în vederile comitetului de experţi.

Anglia singură forma a treia categorie. Ea era de acord cu evacuarea Rhenaniei dar refuza să adere la plan pentru motivul că experţii n-au ţinut cont de necesităţile ei în repartiţia anuităţilor şi nici în sistemul livrărilor în natură [61]. Foarte tăios şi categoric, şeful delegaţiei engleze, Snowden, a făcut un adevărat rechizitoriu comitetului de experţi. El reamintea că Anglia, în raport cu Franţa sau Italia, era dezavantajată, prin faptul că trebuia să primească o cotă insuficientă din reparaţiile germane. Mergînd mai departe, Snowden, în plină conferinţă, a calificat planul Young grotesc iar pe ministrul de finanţe francez l-a insultat făcîndu-l ridicol [62]. Declaraţiile lui Snowden au fost atît de violente încît s-a crezut la un moment dat, că eşuarea conferinţei va fi inevitabilă [63].

În sfîrşit, în a patra categorie intrau Germania, Cehoslovacia şi S.U.A. Aparent aceste ţări păstrau o atitudine rezervată dar se pronunţau în favoarea planului Young [64].

Conferinţa s-a terminat în ziua de 30 august 1929. Din cauza divergenţelor, documentele elaborate nu conţineau decît anumite propuneri pentru discuţii ulterioare şi aprobarea, în principiu, a planului [65]. Cu

---

[60] O anumită stare de nervozitate a caracterizat politica poloneză cînd s-au făcute auzite clauzele planului Young. Cota neînsemnată (0,01%) atribuită Poloniei din reparaţiile germane şi problema rhenană erau considerate insuccese ale politicii externe poloneze (*A.M.A.E.. Fond 9 Convenţii G_1, VIII, vol. I*, Consulatul general al României, Teleg. nr. 1270/9 sept. 1929).

[61] Ibidem, vol. I, bis, Raport confidenţial din 21 august 1929.

[62] G. Bonnet, *op. cit.*, p. 103.

[63] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 786.

[64] A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. I, bis, Raport confidenţial din 21 august 1929.

[65] Documentele elaborate la prima conferinţă de la Haga sînt : 1. Scrisoare din 30 august 1929 cu privire la evacuarea teritoriului rhenan ; 2. Acordul din 30 august 1929 cu privire la comisiile de conciliaţiune franco-germane şi belgiano-germane, instituite prin Tratatul de la Locarno ; 3. Protocolul din 30 august şi anexele sale. Ele au fost semnate de reprezentanţii Angliei, Franţei, Italiei, Germaniei şi de cei ai ţărilor invitate : Grecia, Portugalia, Polonia, România, Cehoslovacia, Iugo-

acest prilej, s-a luat măsura înființării unor comitete care să pregătească punerea planului în aplicare. La următoarea conferință care trebuia să se țină tot la Haga, comitetele aveau sarcina să prezinte propuneri detaliate pentru stabilirea unui regim al prestațiilor în natură, să pregătească terenul trecerii de la regimul politic Dawes la cel financiar Young, să reglementeze definitiv conturile reciproce ale puterilor creditoare în legătură cu valoarea bunurilor cedate și cota de eliberare și, în sfîrșit, să găsească soluția cea mai bună privind obligațiile puterilor debitoare, în termenii tratatelor de la Saint-Germain, Trianon și Neuilly [66]. Propunerile comitetelor urmau să fie remise principalelor state interesate în reparații, pînă în ianuarie 1930, cînd se hotăra o nouă conferință în aceeași localitate — Haga [67].

Dintre comitetele constituite în august 1929, cel care avea sarcina rezolvării reparațiilor orientale a întîmpinat cele mai multe dificultăți. În timpul care s-a scurs de la Conferința păcii pînă la planul Young nu se ajunsese, cu excepția Bulgariei, să se cunoască în esență obligațiile Ungariei și Austriei privind reparațiile. În afară de aceasta, cota de eliberare impusă țărilor succesoare fostului imperiu austro-ungar, contravaloarea bunurilor cedate, afacerea optanților unguri, confiscarea bunurilor străine aflate pe teritoriul țărilor Micii Antante ș.a. constituiau tot atîtea elemente de divergență, fie între marile puteri și aliatele lor mai mici, fie între acestea din urmă și Bulgaria, Ungaria sau Austria. De aceea, după multe discuții, comitetul pentru reparațiile orientale, întrunit la Paris, n-a putut ajunge de acord decît asupra propunerii desființării cotei de eliberare și a valorii bunurilor cedate [68]. În ceea ce privește repartiția propriu-zisă a sumelor reparațiilor, ca și alte probleme derivînd din tratatele de la St. Germain, Trianon, Neuilly, discuțiile s-au aflat în impas din cauza obstrucției Angliei, Ungariei și Bulgariei [69].

Cu toate acestea, *a doua conferință de la Haga* s-a putut desfășura între 3 și 20 ianuarie 1930. Ea a reușit, în linii generale, să se pronunțe atît asupra reparațiilor germane, cît și asupra celor orientale. Cu acest prilej, s-au putut face unele corecturi în afara planului asupra anuităților reparațiilor datorită înțelegerii, prin compromis, între creditori și debitori. Conferința s-a terminat prin semnarea unui act general [70] care conținea acordurile încheiate cu Germania, Austria, Ungaria și Bulgaria ca și un aranjament între puterile creditoare. Documentele elaborate

slavia, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană, India și S.U.A. (aceasta din urmă cu titlul de observator și cu puteri limitate). (v. Arhiva generală a Ministerului de finanțe (în continuare A.G.M.F.), Fond Datoria publică, Dos. nr. 70/1929—1930, f. 43—44).

[66] Ibidem.

[67] A.M.A.E., Fond 9 Convenții, G_1, vol. I, bis, Raport din 31 august 1929.

[68] Ibidem, VIII, S_3, 1929

[69] Ibidem, G_1, VIII, vol. I, bis, 1929.

[70] Ibidem.

consemnau aprobarea planului Young, desfiinţarea Comisiei reparaţiilor şi crearea Băncii reglementelor internaţionale, anularea controlului asupra economiei germane, eșalonarea plăţilor Germaniei pe timp de 59 de ani [71]. Se desfiinţau complet reparaţiile austriece ca şi cota de eliberare şi plata valorii bunurilor cedate [72]. Bulgariei i se reducea din obligaţiile ei fixate prin Tratatul de la Neuilly (2.250.000.000 fr. aur) cca. 1.700.000.000 franci aur [73].

Pentru încetarea conflictului dintre Mica Înţelegere şi Ungaria în procesul optanţilor s-a creat un fond special agrar A. Prin acesta, toate reclamaţiile agrare ungare încetau în schimbul remiterii rentei de expropiere sau a echivalentului ei. Fondul agrar A urma să fie alimentat de contribuţia ţărilor Micii Înţelegeri şi a altor puteri. Toate celelalte reclamaţiuni ungare, de orice natură, trebuiau să fie plătite de un alt fond agrar B, alimentat, la rîndul lui, de contribuţia marilor puteri creditoare din reparaţiile ungare pînă în 1943, precum şi din resursele proprii ale statelor moştenitoare fostului imperiu austro-ungar. În sfîrşit, Ungaria trebuia să plătească reparaţii şi după anul 1943, pînă în anul 1966 [74].

Redactarea definitivă a acordurilor s-a făcut la Paris unde au şi fost semnate la 28 aprilie 1930 de către Franţa, Anglia, Japonia, Portugalia, România, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Iugoslavia etc. Noul plan intra în vigoare îndată ce agentul general al plăţilor şi preşedintele Comisiei reparaţiilor ar fi constatat că el era ratificat de către Germania şi de patru puteri creditoare, că Reichstagul a votat legile cuprinzînd unele modificări ale statutului Băncii Reichului şi ale Societăţii de căi ferate germane şi că Banca reglementelor internaţionale a fost înfiinţată [75].

Îndeplinindu-se aceste obligaţii [76], planul Young a intrat în vigoare la 17 mai 1930 [77]. În luna iunie, acelaşi an, s-a acordat Germaniei un împrumut de 300 milioane dolari, din care două părţi proveneau de la creditorii reparaţiilor şi o parte din Germania [78]. Spre sfirşitul lunii iunie, cu cinci ani înainte de prevederile Tratatului de la Versailles, gu-

---

[71] A.G.M.F., Fond Datoria publică, Dos. nr. 87/1930—1946, f. 50 şi 60.

[72] Ibidem, f. 62.

[73] A.I.C., Fond Casa regală, Dos. nr. 79/1932, f. 63—64 ; Ibidem, Fond Parlament, Dos. nr. 2282/1931—1932, f. 366.

[74] A.M.A.E., Fond 9 Convenţii, G_1, VIII, vol. I, bis şi vol. II, 1930, Teleg. nr. 231/20 ian. 1930.

[75] G. M. Dobrovici, *op. cit.*, p. 799.

[76] Parlamentul german a ratificat planul Young la 12 martie 1930 cu 277 voturi, contra 169 (v. Gilbert Badia, *La fin*... p. 30). În aceeaşi lună a luat fiinţă la Basel, Banca reglementelor internaţionale, avînd ca preşedinte pe Gates W. Mac Garah, preşedintele Băncii Federal Reserve Bank din New-York (Etienne Weill-Raynal, *op. cit.*, p. 588.

[77] J. B. Duroselle, *Histoire diplomatique*... p. 154.

[78] Etienne Weill-Raynal, *op. cit.*, III, p. 588.

vernul francez şi-a retras trupele de ocupaţie din zona a treia şi a doua rhenană [79], conform angajamentului luat la 29 august 1929.

Cu planul Young se încheia un capitol însemnat din istoria reparaţiilor primului război mondial. Deşi el a reuşit să rezolve toate problemele puse în discuţie, totuşi eficienţa lui a fost cu mult inferioară planului Dawes. Elaborat la începutul crizei economice, a cărei intensitate a crescut ulterior, el n-a putut să se menţină decît doi ani, plăţile reparaţiilor efectuîndu-se sporadic şi cu multă greutate. Moratoriul Hoover din anul 1931 şi apoi conferinţa de la Lausanne din 1932 a pus capăt problemei spinoase a reparaţiilor fără să se poată spune că unul din statele învingătoare s-a declarat mulţumit de modul ei de aplicare.

LE PLAN YOUNG ET LA ROUMANIE (I)

Résumé

C'est connu le fait que le plan Dawes a eu un caractère provisoire et que dans la période de son application les annuités allemandes ont été acquitées régulièrement. Le système a été perturbé alors quand, en 1929, la crise économique a manifesté ses premiers signes. Dans le même temps, les U.S.A. demandaient le remboursement des obligations financières contractées pendant la guerre. Pour prévenir une faillite du système des réparations, ont été initiées entre les grandes puissances intéressées, des discussions qui ont duré depuis l'automne 1928 jusqu'en 1930. Le résultat a été l'élaboration et l'application du plan Young, qui transférait le problème des réparations du domaine politique dans le domaine purement financier, diminuait la somme globale imposée à l'Allemagne, resolvait les réparations orientales, et remplaçait la chambre des réparations par la B.R.I.

Pendant l'élaboration et l'application du plan Young ont apparu des controverses et des divergences entre les grandes puissances ou entre celles-ci et les autres pays alliés et associés. Les compromis qui ont résulté de même que les concessions faites à l'Allemagne ont préparé la dissolution des systèmes des réparations. Pendant les deux conférences de la Haye (1929 et 1930), où a été élaboré et appliqué le plan Young, la position des grandes puissances envers les révendications des petits pays — parmi lesquels et la Roumanie — a été, en essence, la même que celle manifestée pendant la conférence de la paix ou dans l'application du plan Dawes. Il suffit de mentionner que les petits pays

[79] Gilbert B a d i a, *La fin...*, p. 153.

ont été exclus de la direction de la B.R.I. et que dans le même temps ont été annulées d'importantes garanties prévues par les traités de Paris.

Elaboré au commencement de la crise économique, le plan Young a pu résister seulement deux ans. Le moratoire Hoover et la conférence de Lausanne de 1932 ont mis un terme à l'épineux problème des réparations, sans que les états intéressés soient satisfaits de sa modalité d'application.